কৰা বিভিন্নতাই পৰিস্থিতি নির্ধাৰক ভাষা। পৰিস্থিতি নির্ধাৰক ভাষা কেতিয়া, ক'ত আৰু কাক উদ্দেশ্য কৰি কোৱা হয় তাৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে। এজন উকীল যেতিয়া ঘৰত পৰিয়ালৰ লগত থাকে তেতিয়া কোৱা কথা-বতৰা আৰু তেওঁৰ মক্কেলৰ লগত হোৱা কথা-বতৰা একে নহয়। কোনো এজন ব্যক্তিৰ কর্মক্ষেত্রত হোৱা কথা-বতৰা আৰু বজাৰ-সমাৰ কৰোতে হোৱা কথা-বতৰা বেলেগ হয়। অভিযন্তা এজনে আন এজন অভিযন্তাৰ লগত যি ধৰণে কথা পাতে, খেতিয়ক এজনৰ লগত তেনে ধৰণৰ কথা নাপাতে। গতিকে দেখা যায় মানুহৰ বৃত্তিভেদে ব্যক্তিৰ ভাষা পৃথক পৃথক হয়। বৃত্তি অনুযায়ী একেটা ভাষাৰ ভিতৰতে যি ভেদ পৰিলক্ষিত হয় তাক ভাষাৰ বৃত্তিগতভেদ বা পঞ্জী (Register) বোলা হয়। অর্থাৎ পৰিস্থিতি নির্ধাৰক ভাষাক বৃত্তিগত ভেদ বা পঞ্জী বোলা হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা কাক বোলে?

.....

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ উপভাষাৰ মান্যতা প্রাপ্তি কার্য-প্রক্রিয়া নিহিত স্তৰকেইটা কি কি?

.....

.....

১৪.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- কোনো জনসমষ্টিৰ সাদৃশ্য থকা ব্যক্তিভাষাসমূহৰ সমষ্টিয়ে উপভাষা। উপভাষা সৃষ্টিত ভৌগোলিক বা প্রাকৃতিক বাধাতকৈ সামাজিক বাধাইহে সবল ভূমিকা গ্রহণ কৰে। যাক আমি 'ভাষা' বুলি কওঁ সি যে কম-বেছি পৰিমাণে সাদৃশ্য থকা উপভাষাসমূহৰ প্রতিনিধিত্বমূলক সুকীয়া মর্যাদা প্রদান কৰা উপভাষাহে। মন কৰিবলগীয়া যে ভাষা ব্যৱহাৰৰ ভিন্নতাৰ বাবে বিভিন্ন প্রকাৰৰ উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে। আঞ্চলিক ভাষাগত বিভিন্নতাই ভৌগোলিক উপভাষা; আর্থ-সামাজিক কাৰণত উদ্ভৱ হোৱা ভাষাগত বিভিন্নতাই শ্রেণীগত উপভাষা; জাতিক কেন্দ্র কৰি উদ্ভৱ হোৱা ভাষাগত বিভিন্নতাই জাতিগত উপভাষা আৰু লিংগভেদে সৃষ্টি হোৱা উপভাষাই লিংগগত উপভাষা। এই সম্পর্কে অধ্যায়টোত চমুকৈ আলোচনা কৰা হৈছে।
- ভাষাৰ সংকীর্ণ ৰূপ উপভাষা। উপভাষাৰ সংকীর্ণ ৰূপ ব্যক্তি ভাষা। অর্থাৎ ভাষাৰ ক্ষুদ্রতম ৰূপ হ'ল ব্যক্তি ভাষা। ব্যক্তি ভাষাৰ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাত ভৌগোলিক দূৰত্বতকৈ সঘন